

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СОКОЛОВА ГАННА МИКОЛАЇВНА

УДК: 37.018.54:78]-053.5:780.616.432.071.5.091(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ
ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА
ФОРТЕПІАНО

01 – освіта/педагогіка
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Г.М. Соколова

Науковий керівник – **Лобова Ольга Володимирівна**, доктор педагогічних наук, професор

Суми – 2023

АНОТАЦІЯ

Соколова Ганна Миколаївна. Формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво). – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2022.

У дослідженні запропоновано теоретичне обґрунтування та методичне розв'язання проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.

Актуальність досліджуваної теми зумовлена тим, що сучасні тенденції виховання високодуховної, культурно компетентної особистості, відображені в чинних документах, зумовлюють пильну увагу фахівців до становлення людини культури – нового типу особистості з високим рівнем розвитку художньо-творчих здібностей, особистісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і творення художніх образів, потреби в духовному самовираженні засобами мистецтва.

Важлива роль у вирішенні цих завдань належить музичному мистецтву, а тенденції формування культурної компетентності особистості спрямовують увагу фахівців позашкільної освіти на вивчення різноманітних дефініцій виконавської культури дітей і молоді. У зв'язку з цим перед музичною педагогікою постає завдання формування сценічно-виконавської культури, яка забезпечує злагодженість виконавських дій та ефективність відтворення художньо-образного змісту музичних творів, зокрема учнями дитячих музичних шкіл.

Проте, аналіз науково-методичної літератури з досліджуваної проблеми, а також вивчення сценічного досвіду учнів-піаністів дитячих музичних шкіл змушує констатувати наявність низки суперечностей, зокрема між:

культуротворчими тенденціями сучасної педагогіки й недостатньою розробленістю категорії сценічно-виконавської культури учнів мистецьких закладів позашкільної освіти; спрямованістю освітнього процесу музичних шкіл на організацію виконавської діяльності учнів і недостатньою увагою до формування їх сценічно-виконавської культури; важливістю оволодіння учнями музичних шкіл сценічно-виконавською культурою та браком досліджень щодо теоретичних і методичних основ її формування.

Зважаючи на вищевикладене, у дисертації з'ясовано теоретичні основи формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано; розроблено методика формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано; схарактеризовано педагогічні умови, форми та методи формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано; здійснено критеріально-рівневе оцінювання сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.

Зокрема, виявлено, що *сценічно-виконавська культура* є важливим чинником успішної виконавської діяльності, що охоплює різноманітні процеси, якості, навички та вміння, пов'язані з виконавським і сценічним мистецтвом. Сценічно-виконавську культуру інструменталіста визначено як складну інтегровану якість особистості, що виявляється у здатності виконавця до свідомого трактування художнього образу й ефективної реалізації власного виконавського задуму під час публічного виступу.

Виокремлено основні *структурні компоненти сценічно-виконавської культури учня музичної школи*: 1) мотиваційно-ціннісний (інтерес і прагнення до сценічного виконавства; наявність потреб і мотивів, які спонукають учня до набуття і вдосконалення власної сценічно-виконавської культури); 2) когнітивно-пізнавальний (наявність необхідної бази знань у галузі сценічного виконавства; орієнтування у стилях і жанрах інструментальних творів, традиціях вітчизняного та світового виконавського мистецтва);

3) емоційно-психологічний (психологічна готовність до публічного виступу; виконавська надійність; емоційна стабільність і сценічна витримка); 4) виконавсько-творчий (належний рівень технічної майстерності; спроможність емоційно виразно виконувати й інтерпретувати твір відповідно до власного виконавського задуму); 5) рефлексивно-оцінювальний (спроможність учнів аналізувати виконавські і сценічні якості, адекватно оцінювати якість власного сценічного виконання й набутий виконавський досвід; спроможність усвідомити наявні виконавські проблеми та накреслити шляхи вдосконалення власної сценічно-виконавської культури).

Визначено, що сценічно-виконавська культура учнів дитячих музичних шкіл ґрунтується на природних задатках, проте може бути сформована у процесі у процесі навчання гри на фортепіано. З цією метою запропоновано відповідну *методику, яку трактовано як сукупність взаємопов'язаних елементів і чинників доцільного й ефективного формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл в процесі навчання гри на фортепіано.*

Зазначена методика окреслює мету й завдання, методологічні підходи, педагогічні принципи, педагогічні умови, етапи, форми та методи, а також очікуваний результат формування зазначеної якості.

Метою методики визначено формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано, а *завданнями* – формування або розвиток усіх визначених нами компонентів зазначеної особистісної якості: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, емоційно-психологічного, виконавсько-творчого та рефлексивно-оцінювального.

Методологічними засадами формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано визначено *методологічні підходи* (культурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, мотиваційний) і *педагогічні принципи* (індивідуального підходу; особистісного цілепокладання;

систематичного та послідовного навчання; єдності розвитку виконавських умінь та артистизму; рефлексивності; активності; семіотичної спрямованості та інтерпретації музичного тексту тощо).

Очікуваним *результатом* розробленої методики визначено сформованість сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.

Педагогічними умовами ефективного перебігу зазначеного процесу визначені: 1) психологічно комфортна педагогічна взаємодія вчителя і учня на основі позитивного прогнозування, поваги та підтримки; 2) забезпечення художньо-творчого розвитку учня, зокрема розвитку здатності до інтерпретації (у т. ч. шляхом оптимального добору музичного репертуару); 3) організація систематичних виступів учнів (на різноманітних концертах, конкурсах, фестивалях) з метою залучення їх до сценічної практики та формування навичок виступу перед публікою.

Основними *формами* формування сценічно-виконавської культури учнів у процесі навчання гри на фортепіано виокремлено індивідуальну, самостійну, групову (участь дитини в музичних ансамблях і гуртках) та концертно-публічну (виступи на концертах, фестивалях тощо).

Методи формування сценічно-виконавської культури диференційовано відповідно до впливу на її структурні компоненти: *мотиваційні* (заохочення, зацікавлення, мотиваційна розповідь, «виконавська колекція», використання сучасних комп'ютерних та інтернет-ресурсів, відвідування он-лайн та оф-лайн концертів, майстер-класів, віртуальних музеїв); *когнітивні* (пояснення, розповіді, бесіди, ілюстрування, демонстрування, «історична скарбничка піаніста», «секрети виконавця», «мистецький діалог», безпосереднє закріплення та повторення матеріалу на суміжних предметах); *емоційно-психологічні* (навіювання та самонавіювання, заспокоєння та самозаспокоєння, аутотренінг, релаксація, дихальні вправи, «емоційна перебудова», «емоційний вираз і виразність»); *виконавсько-технічні* (технічні вправи, варіативне вивчення музичного матеріалу, імпровізація, метод «споріднених предметів»);

рефлексивно-оцінні (самостійне та колективне оцінювання, порівняння, самостійна та групова рефлексія, «журнал рефлексії», «портфоліо», рефлексивні запитання) тощо.

Педагогічний експеримент з перевірки ефективності методики формування сценічно-виконавської культури учнів тривав протягом 2019-2023 років і містив три послідовні етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. До роботи було залучено 12 педагогів і 80 учнів позашкільних закладів мистецької освіти (зокрема Сумської музичної школи № 1, Гадяцької дитячої мистецької школи; Дніпровської дитячої музичної школи № 6 ім. В.І. Скуратовського; Недригайлівської дитячої музичної школи).

Для діагностичної роботи визначено *критерії, показники та рівні* сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл. Відповідно до структури зазначеної якості виокремлено мотиваційний, пізнавальний, психологічний, виконавський і рефлексивний критерії (з відповідними показниками) та високий, середній і низький рівні її сформованості, а також розроблено систему оцінювання її компонентів за 12-тибальною шкалою.

Для діагностики використано *методи*: опитування (у формі бесід і анкетування) учнів і батьків; тестування (у вигляді спеціальних тестів або завдань); аналіз педагогом або експертом виступів учня; аналіз дитиною виступів музикантів різного рівня та самоаналіз власних виступів (у т. ч. за допомогою відеозаписів); методи математичного опрацювання результатів дослідження. Розроблено низку завдань, відповідних критеріям сформованості сценічно-виконавської культури учнів (інколи для діагностики за кількома критеріями одночасно).

За результатами констатувальної діагностики виявлено, що майже половина учнів-піаністів мають низький рівень сформованості сценічно-виконавської культури, і лише незначна частка учасників експерименту впорались із поставленими завданнями на достатньо високому рівні (з урахуванням чинних вимог до кожної вікової групи).

Виокремлено три етапи формування сценічно-виконавської культури: 1) мотиваційно-емоційний (розвиток у дітей інтересу та позитивної мотивації до сценічно-виконавської діяльності); 2) формувально-розвивальний (етап технічної підготовки та формування сценічної майстерності); 3) виконавсько-рефлексивний (навчання учнів об'єктивно оцінювати виконавські та сценічні якості, усвідомлювати наявні виконавські проблеми та накреслювати шляхи вдосконалення власної сценічно-виконавської культури).

У ході роботи зазначені етапи багаторазово впроваджено в освітній процес, із застосуванням на кожному з них запропонованих педагогічних умов, форм і методів формування сценічно-виконавської культури учнів.

Наприкінці дослідження проведено контрольну діагностику сформованості сценічно-виконавської культури учнів, яка засвідчила позитивні результати експериментальної роботи. Кількість учнів з високим і середнім рівнями сценічно-виконавської культури учнів збільшилася відповідно на 14,25 % і 13,75 %, а з низьким рівнем зменшилась на 28 %. Суттєве покращення сформованості сценічно-виконавської культури за емоційно-психологічним і виконавсько-творчим компонентами зумовлено підвищенням рівня технічної підготовки дітей та набуттям ними певного досвіду сценічної діяльності протягом навчального року.

Отже, у результаті педагогічного експерименту доведено ефективність методики формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів і проблем формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень визначено розроблення технологій формування конкретних компонентів сценічно-виконавської культури юних піаністів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше здійснено цілісний науковий аналіз і запропоновано розв'язання проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих

музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано, зокрема: обґрунтовано сутність і структуру сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл; розроблено методику (наукові підходи, дидактичні принципи, педагогічні умови, форми, методи та етапи) формування зазначеної якості в контексті фортепіанного навчання; визначено педагогічні умови формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано (психологічно комфортна педагогічна взаємодія вчителя і учня на основі позитивного прогнозування, поваги та підтримки; забезпечення художньо-творчого розвитку учня; організація систематичних виступів учнів з метою залучення їх до сценічної практики та формування навичок виступу перед публікою); виокремлено мотиваційно-емоційний, формувально-розвивальний, виконавсько-рефлексивний етапи, індивідуальну, самостійну, групову та концертно-публічну форми та мотиваційні, когнітивні, емоційно-психологічні, виконавсько-технічні, рефлексивно-оцінні методи формування сценічно-виконавської культури учнів у процесі навчання гри на фортепіано; експериментально перевірено ефективність зазначеної методики;

конкретизовано сучасні тенденції та проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано; сутність методологічних підходів і педагогічних принципів, форм і методів навчання в контексті формування сценічно-виконавської культури учнів у процесі навчання гри на фортепіано; критерії, показники та рівні сформованості досліджуваної якості;

подальшого розвитку набули форми і методи музичної освіти учнів дитячих музичних шкіл; культурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, мотиваційний наукові підходи, принципи особистісного цілепокладання, єдності розвитку виконавських умінь та артистизму, семіотичної спрямованості, інтерпретації музичного тексту тощо.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості їх використання в процесі музичного навчання дітей у позашкільних закладах мистецької освіти й для підготовки педагогів

відповідних спеціальностей. Результати наукової роботи можуть бути використані при підготовці навчальних і методичних посібників, методичних рекомендацій, навчальних робочих програм з питань фортепіанного навчання учнів дитячих музичних шкіл. Матеріали дослідження можуть слугувати підставою для оновлення змісту фахових навчальних дисциплін (фортепіано, баян, акордеон, ансамбль тощо) позашкільних закладів мистецької освіти.

Ключові слова: виконавська підготовка, інструментальна підготовка, інтерпретація, культура особистості, мистецька освіта, музично-виконавська діяльність, навчання гри на фортепіано, самоефективність, стиль, сценічно-виконавська культура, учні дитячих музичних шкіл, художньо-виконавська, художня виразність.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Соколова, Г. (2022). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7). Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. С. 212-223
2. Грицун, Ю., Соколова, Г., Спольська, О. (2022). Критерії та рівні сформованості сценічно-виконавської культури учня-піаніста. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 56, том 1. Дрогобич. С. 48-56.
3. Соколова, Г.М. (2023). Педагогічні умови та етапи формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано. *Інноваційна педагогіка* №59/2023. Одеса. С. 72-85.
4. Соколова, Г., Лобова, О. (2023). Проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів мистецьких шкіл у процесі навчання гри на фортепіано. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2023, № 2 (126). Суми. С. 21-34.

5. Соколова, Г., Лобова, О. (2023). Методика формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2023, №5-6 (129-130). С. 283-296

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Соколова, Г.М. (2019). Педагогічний досвід формування сценічно-виконавської надійності учнів дитячих музичних шкіл. *Мистецькі пошуки: збірник наукових праць*. Випуск 2 (11). Суми : ФОП Цьома С. П. С. 61-65.

7. Соколова, Г.М. (2020). Концертний виступ – важливий етап розвитку учня-піаніста. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. О. М. Семеног*. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка. С. 178-182.

8. Соколова, Г., Лобова, О. (2022). Сценічно-виконавська надійність музиканта-інструменталіста в контексті міждисциплінарного підходу. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі»*. Ужгородський інститут культури і мистецтв.

9. Соколова, Г. (2022). Проблема сформованості сценічно-виконавської культури учня дитячої музичної школи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (IX школа методичного досвіду)»*. Вінниця. С. 323-329.

10. Соколова, Г. (2023). Критерії та рівні сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл. *Матеріали I міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво у нелінійному просторі»*. Тернопіль. С. 57-61

11. Соколова, Г. (2023). Проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів мистецьких шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.

Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво у нелінійному просторі». Тернопіль. С. 38-47

ABSTRACT

Sokolova Hanna Mykolaivna. Formation of stage performance culture in students of children's music schools in the process of piano learning. – Qualification scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 014 – Secondary Education (Musical Art). – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, 2022.

The research provides theoretical justification and methodological solutions to the problem of forming stage performance culture in students of children's music schools during piano learning.

The relevance of the studied topic is determined by contemporary trends in fostering spiritually and culturally competent individuals, reflected in current documents, which draw special attention from professionals to the development of cultured individuals – a new type of personality with a high level of artistic and creative abilities, a personal attitude towards art, the ability to perceive, understand, and create artistic images, and the need for spiritual self-expression through artistic means.

The field of music art plays a crucial role in addressing these challenges, and the trends in developing cultural competence in individuals direct the attention of extracurricular education professionals to the study of various definitions of the performance culture of children and youth. In connection with this, music pedagogy faces the task of forming stage performance culture, which ensures the coherence of performance actions and the effectiveness of reproducing the artistic content of musical works, especially by students of children's music schools.

However, an analysis of the scientific-methodical literature on the researched problem, as well as the study of the stage experience of students-pianists from children's music schools, reveals a number of contradictions, including: the cultural-

creative trends of modern pedagogy and the insufficient elaboration of the category of stage performance culture in students of extracurricular art institutions; the focus of the educational process of music schools on organizing the performance activities of students and insufficient attention to the formation of their stage performance culture; the importance of students of music schools mastering stage performance culture and the lack of research on the theoretical and methodological foundations of its formation.

Given the above, the dissertation elucidates the theoretical foundations of forming stage performance culture in students of children's music schools during piano learning. It develops a methodology for shaping stage performance culture in students of children's music schools in the process of piano learning. The dissertation also characterizes the pedagogical conditions, forms, and methods for forming stage performance culture in students of children's music schools during piano learning. Furthermore, it conducts a criterion-level assessment of the development of stage performance culture in students of children's music schools during piano learning.

In particular, it is revealed that stage performance culture is a crucial factor in the success of performance activities, encompassing diverse processes, qualities, skills, and abilities related to both performance and stage art. The stage performance culture of an instrumentalist is defined as a complex integrated quality of an individual, manifested in the performer's ability to consciously interpret artistic images and effectively realize their performance concept during public performances.

The main *structural components of the stage performance culture of a music school student are highlighted as follows*: 1) motivational-value (interest and eagerness for stage performance; the presence of needs and motives that drive students to acquire and improve their own stage performance culture); 2) cognitive-cognitive (possession of necessary knowledge in the field of stage performance; orientation in styles and genres of instrumental works, traditions of national and global performance art); 3) emotional-psychological (psychological readiness for public performance; performance reliability; emotional stability and stage presence);

4) performance-creative (adequate level of technical mastery; ability to emotionally express and interpret a piece according to one's own performance concept); 5) reflexive-evaluative (students' ability to analyze performance and stage qualities, adequately evaluate the quality of their own stage performance and acquired performance experience; ability to recognize existing performance problems and outline ways to improve their own stage performance culture).

It has been determined that the stage performance culture of students in children's music schools is based on natural aptitudes but can be developed in the process of learning to play the piano. For this purpose, a corresponding *methodology is proposed, interpreted as a set of interconnected elements and factors for the purposeful and effective formation of stage performance culture in students of children's music schools during piano learning.*

The mentioned methodology outlines the goal and objectives, methodological approaches, pedagogical principles, pedagogical conditions, stages, forms, and methods, as well as the expected result of cultivating the specified quality.

The *goal* of the methodology is defined as the formation of stage performance culture in students of children's music schools during piano learning. The *tasks* - include the formation or development of all identified components of the specified personal quality: motivational-value, cognitive-cognitive, emotional-psychological, performance-creative, and reflexive-evaluative.

The methodological principles for shaping stage performance culture in students of children's music schools during piano learning include *methodological approaches* (cultural, personality-oriented, activity-based, competence-based, motivational) and *pedagogical principles* (individual approach; personal goal setting; systematic and sequential learning; unity of developing performance skills and artistry; reflexivity; activity; semiotic orientation and interpretation of musical text, etc.).

The expected outcome of the developed methodology is defined as the attainment of stage performance culture in students of children's music schools during piano learning.

The pedagogical conditions for the effective progress of the mentioned process are determined to be: 1) psychologically comfortable pedagogical interaction between the teacher and the student based on positive forecasting, respect, and support; 2) ensuring the artistic and creative development of the student, including the development of interpretative abilities, achieved through optimal selection of musical repertoire; 3) organizing systematic performances for students at various concerts, competitions, and festivals with the aim of involving them in stage practice and developing public performance skills.

The main *forms* of developing the stage-performing culture of students in the process of learning to play the piano include individual, independent, group (participation in musical ensembles and clubs), and concert-public (performances at concerts, festivals, etc.).

The *methods* of cultivating stage-performing culture are differentiated according to their impact on its structural components: 1) motivational methods (encouragement, interest, motivational storytelling, "performer's collection," use of modern computer and internet resources, attendance of online and offline concerts, master classes, virtual museums); 2) cognitive methods (explanations, stories, discussions, illustration, demonstration, "historical treasury of the pianist," "performer's secrets," "artistic dialogue," direct consolidation and repetition of material in related subjects); 3) emotional-psychological methods (suggestion and self-suggestion, calming and self-calming, auto-training, relaxation, breathing exercises, "emotional reconstruction," "emotional expression and expressiveness"); 4) performing-technical methods (technical exercises, variational study of musical material, improvisation, the "related objects" method); 5) reflexive-evaluative methods (independent and collective assessment, comparison, independent and group reflection, "reflection journal," "portfolio," reflective questions), and so on.

The pedagogical experiment to assess the effectiveness of the methodology for developing the stage-performing culture of students took place from 2019 to 2023 and included three consecutive stages: exploratory, formative, and control. Twelve educators and 80 students from extracurricular institutions of art education,

including the Sumy Music School № 1, Hadyach Children's Art School, Dniprovsky Children's Music School № 6 named after V.I. Skuratovsky, and Nedryhailiv Children's Music School, were involved in the study.

Criteria, indicators, and levels of development of stage-performing culture in students of music schools were defined for diagnostic purposes. According to the structure of this quality, motivational, cognitive, psychological, performing, and reflexive criteria (with corresponding indicators) were identified, along with high, medium, and low levels of its development. A 12-point scale was designed to assess the components of stage-performing culture.

To conduct the diagnosis, the following *methods* were utilized: interviews (in the form of discussions and questionnaires) with students and parents; testing (through specialized tests or tasks); analysis of the student's performances by the teacher or an expert; analysis of performances by musicians of different levels by the student; self-analysis of their own performances (including through video recordings); methods of mathematical processing of research results. A set of tasks corresponding to the criteria for the development of stage-performing culture in students was developed, sometimes for diagnosing multiple criteria simultaneously.

Based on the results of the exploratory diagnosis, it was revealed that nearly half of the piano students have a low level of development of stage-performing culture. Only a small percentage of experiment participants successfully met the assigned tasks at a sufficiently high level, taking into account the current requirements for each age group.

Three stages of developing stage-performing culture have been identified: 1) motivational-Emotional Stage: This involves fostering interest and positive motivation in children towards stage-performing activities; 2) formative-Developmental Stage: This stage focuses on technical preparation and the development of stage mastery; 3) performative-Reflective Stage: This stage teaches students to objectively evaluate their performing and stage qualities, become aware of existing performance issues, and outline pathways for improving their own stage-performing culture.

Throughout the process, these stages have been repeatedly implemented in the educational process, applying the proposed pedagogical conditions, forms, and methods for developing the stage-performing culture of students.

At the conclusion of the study, a control diagnosis of the development of students' stage-performing culture was conducted, revealing positive results from the experimental work. The number of students with high and moderate levels of stage-performing culture increased by 14.25% and 13.75%, respectively, while those with a low level decreased by 28%. Significant improvement in the development of stage-performing culture in the emotional-psychological and performative-creative components is attributed to the increased level of technical preparation and the students' acquisition of specific stage experience throughout the academic year.

Therefore, the pedagogical experiment has demonstrated the effectiveness of the methodology for developing the stage-performing culture of students in music schools during piano instruction.

The conducted research does not cover all aspects and problems of developing stage-performing culture in students of children's music schools during piano instruction. Prospective directions for further scientific research involve the development of technologies for forming specific components of stage-performing culture in young pianists.

The scientific novelty of the research results lies in the fact that:

a comprehensive scientific analysis has been carried out for the *first time*, and solutions have been proposed for the issue of developing stage-performing culture in students of children's music schools during piano instruction. This includes substantiating the essence and structure of stage-performing culture in students of children's music schools, developing a methodology (scientific approaches, didactic principles, pedagogical conditions, forms, methods, and stages) for forming the mentioned quality in the context of piano education. Pedagogical conditions for developing stage-performing culture in students of children's music schools during piano instruction have been identified. These conditions include psychologically comfortable teacher-student interaction based on positive forecasting, respect, and

support; ensuring artistic and creative development of students; organizing systematic performances to engage students in stage practice and develop performance skills. The motivational-emotional, formative-developmental, and performance-reflective stages have been distinguished. Additionally, individual, independent, group, and concert-public forms have been identified, along with motivational, cognitive, emotional-psychological, performance-technical, and reflective-evaluative methods for forming stage-performing culture in students during piano instruction. The effectiveness of the proposed methodology has been experimentally verified.

The contemporary trends and issues in developing stage-performing culture in students of children's music schools during piano instruction *have been specified*. The essence of methodological approaches and pedagogical principles, as well as the forms and methods of teaching in the context of forming stage-performing culture in students during piano instruction, has been outlined. Criteria, indicators, and levels of the developed quality have been identified. Forms and methods of musical education for students of children's music schools have evolved in the course of further development. Culturological, personality-oriented, activity-based, competence-based, and motivational scientific approaches have become prominent. Principles such as personalized goal-setting, unity of developing performance skills and artistry, semiotic orientation, and interpretation of musical text have been emphasized.

These developments address the challenges and modern tendencies in fostering stage-performing culture among students in the context of piano instruction; they encompass a comprehensive understanding of methodological foundations, pedagogical principles, and educational practices that contribute to the cultivation of this particular cultural aspect in young musicians.

The practical significance of the obtained research results lies in their applicability in the process of musical education for children in extracurricular institutions of art education and in the training of teachers in relevant specialties. The findings of the study can be utilized in the development of educational and

methodological manuals, methodological recommendations, and educational work programs on the subject of piano instruction for students in children's music schools. The research materials can serve as a basis for updating the content of professional disciplines (piano, accordion, ensemble, etc.) in extracurricular institutions of art education.

Keywords: *art education, artistic performance effectiveness, artistic expressiveness, instrumental training, interpretation, musical performance activity, performance preparation, personal culture, piano instruction, stage-performing culture, students of children's music schools, style.*

List of author`s publications

Research works

in which the main scientific results of the thesis are published

1. Sokolova, G. (2022). Artistic Reliability of an Instrumentalist in the Context of Stage-Performing Culture Formation. *Musical Art in Educational Discourse*, (7). Borys Grinchenko Kyiv University, 2022, pp. 212-223.
2. Grytsun, Y., Sokolova, G., Spolska, O. (2022). Criteria and Levels of Formation of Stage-Performing Culture in Piano Students. *Current Issues in Humanities*. Issue 56, Volume 1, pp. 48-56.
3. Sokolova, G.M. (2023). Pedagogical Conditions and Stages of Stage-Performing Culture Formation in Students of Children's Music Schools in the Process of Piano Learning. *Innovative Pedagogy*, No. 59/2023. Odesa, pp. 72-85.
4. Sokolova, G., Lobova, O. (2023). Problems of Formation of Stage-Performing Culture in Students of Art Schools in the Process of Piano Learning. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 2023, No. 2 (126). Sumy, pp. 21-34.
5. Sokolova, G., Lobova, O. (2023). Methodology of formation of stage performance culture of students of children's music schools in the process of learning to play the piano. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2023, No. 5-6 (129-130), Sumy, pp. 283-296

Published works of an exploratory nature:

6. Sokolova, G. M. (2019). Pedagogical Experience in Forming Stage-Performing Reliability in Students of Children's Music Schools. *Artistic Explorations: Collection of Scientific Papers. Issue 2 (11)*. Sumy: FOP Tsioma S. P., pp. 61-65.

7. Sokolova, G. M. (2020). Concert Performance as an Important Stage in the Development of a Piano Student. *Academic Culture of a Researcher in Educational Space: European and National Experience: Collection of Materials of the III International Scientific and Practical Conference*, edited by O. M. Semenog. Sumy: SumDU named after A. Makarenko, pp. 178-182.

8. Sokolova, G., Lobova, O. (2022). Stage-Performing Reliability of an Instrumentalist in the Context of an Interdisciplinary Approach. *Materials of the IV All-Ukrainian Scientific-Practical Conference "Synthesis of Art Science, Education, and Creativity in Ukraine and the Global Cultural Space."* Uzhhorod Institute of Culture and Arts, pp. 32-44.

9. Sokolova, G. (2022). The Problem of Formation of Stage-Performing Culture in a Student of a Children's Music School. *Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference with International Participation "Relevant Issues of Artistic Training of the Future Teacher (IX School of Methodological Experience)."* Vinnytsia, pp. 323-329.

10. Sokolova, G. (2023). Criteria and Levels of Formation of Stage-Performing Culture in Students of Children's Music Schools. *Materials of the I International Scientific-Practical Conference "Art in a Nonlinear Space."* Ternopil, pp. 57-61.

11. Sokolova, G. (2023). Problems of Formation of Stage-Performing Culture in Students of Art Schools in the Process of Piano Learning. *Materials of the II International Scientific-Practical Conference "Art in a Nonlinear Space."* Ternopil, pp. 38-47.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	22
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО.....	30
1.1. Сценічно-виконавська культура музикантів-інструменталістів як психолого-педагогічний феномен.....	30
1.2. Сутність і структура сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у контексті фортепіанного навчання.....	40
1.3. Сучасні тенденції та проблеми формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.....	55
Висновки до розділу 1.....	71
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО.....	74
2.1. Загальна характеристика методики, методологічні підходи і педагогічні принципи формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл.....	74
2.2. Педагогічні умови та організаційні форми формування сценічно-виконавської культури учнів у процесі навчання гри на фортепіано...	86
2.3. Методи формування сценічно-виконавської культури учнів у процесі навчання гри на фортепіано.....	101
Висновки до розділу 2.....	115
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО.....	118

3.1. Критерії, показники та рівні сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл.....	118
3.2. Констатувальна діагностика сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл.....	131
3.3. Перебіг і результати експериментальної перевірки ефективності методики формування сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл у процесі навчання гри на фортепіано.....	143
3.4. Контрольна діагностика сформованості сценічно-виконавської культури учнів дитячих музичних шкіл і результати експериментальної роботи.....	168
Висновки до розділу 3.....	180
ВИСНОВКИ.....	183
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	188
ДОДАТКИ.....	220